

Lokalhistorien i 1875-1998

Købmanden i Elev, Høvej 3B

Stoffet til dette Indlæg er behandlet ultra kort, idet en fyldestgørende historie ville fylde mere end denne Bog.

(Første afsnit er skrevet iht. gl. Retskrivning fra før 1949).

»Elev« er den ældste og var den eneste Bebyggelse i Omraadet i sin Tid. I Aar 1439 skrives Navnet »Ætheløff«. Det stammer antagelig fra et mandsnavn »Æthel«, eller maaske fra Ordet ætia, der staar for Ædning, (Græsgang).

Endelsen »lev« i Bynavne stammer fra Aar 500-800, og betyder Liv. Landsbyen Elev er præget af at have været en Forteby, omkranset af Høvej, Hovmuren og Kjeldsbjergvej. Markerne laa i Stjerneform ud fra Forten og var opdelt i 3 Holds Vekseldrift.

Bønderne havde, foruden disse Marker, en Strimmel Jord ned til Egaen, til Høslet, derfra stammer Navnet »Høvej«.

Indtil 1788, da Stavnsbaandet blev hævet, var Elevs Bønder hoveripligtige til SKAARUPGAARD, herfra stammer Navnet »Hovmuren«, der samtidig var den gamle Amtsgrænse mellem Aarhus og Randers. Skaarupgaard hørte saaledes til i Randers Amt.

Elev Skole blev bygget i 1910.

Det gamle Børnehjem, der blev bygget i 1895 på Høvej, var oprindelig en Højskole. Navnet »Stokbrovej« kommer af, at der var et sumpet Omraade, hvor man brolagde en Vej med Stokke.

(Ovenstaaende er plukket ud af Grundejerforeningen Elev Bakkers »Velkommen« af John Støvring, samt fra J.P.Trap's Statistisk-Topografisk Beskrivelse af Kongeriget Danmark.)

Elsted som Bynavn stammer fra Jernalderen og skrives i 1439 »Elstethæ«, der anta-

gelig betyder: »Stedet hvor Ellene staar«. De første Forbindelsesled mellem Gaardene i Omraadet blev anlagt efter Behov, og fulgte som Regel Markskel eller Forløb over uopdyrkede Jorder.

I 1875 er Vejen fra Lille Elsted til Lystrup (Ll.Elstedvej) endnu ikke anlagt. Den Vej der senere anlægges, udbyggedes i 1909 til Kommunevej og føres igennem til Lystrup. Man skal her erindres om, at Ejerlauget Lystrup kun bestod af 4 Gaarde og nogle Huse. »Mærkelig lille By, thi den ligger i tvende Amter, tvende Herreder og tvende Sogne«. Skulle man fra Elsted-Lystrup til Aarhus foregik det over Egaa og ad Grenaa Landevej, eller over Terp og ad Randers Landevej. De fleste foretrak Turen over Egaa, for at undgaa den besværlige Bakke op til Skejby.

I 1876 blev et nyt Stuehus til Gaarden »Lystruplund« færdigbygget (nu Bygaden 25). Paa samme Tid var der megen Tale om Anlæggelse af en Jernbane fra Aarhus til Ryomgaard-Grenaa. Da det viste sig, at den nye Jernbane vilde afskære Størstedelen af Jorden fra »Lystruplund«, fandt Ejeren det formaalstjenligt at sælge Stuehuset,

Gaardspladsen og Haven, og flytte Gaarden ud paa Marken syd for Jernbanen. Denne Episode kan stadig spores, og vidner om Byens Overgang fra Gaardby til Stationsby. Da Jernbanen anlægges, (den aabner i 1877), bliver Stationen og Krokomplekset ogsaa bygget. Krokomplekset var den Tids eneste Handelskompleks, idet der i samme Bygning var baade Kro og Købmandshandel, samt et Bageri med tilhørende Udsalg.

I 1879 bestod Elsted og Elev Sogne af 25 Gaarde, 27 Huse med - og 20 Huse uden Jord, hvoraf 13 Gaarde og 23 Huse laa udenfor Byerne. Der var 428 Indbyggere (Jordbrug var Hovederhvervet)
Hovedgaarden KJÆRGAARD, 22 ¼ Tdr.Htk., 185 Tdr.Ld. Ager, 8 Tdr.Ld. Eng, 13 Tdr.Ld.Mose og 2 Tdr.Ld.Plantage.
ASMUSGAARD 16 ½ Tdr.Htk., 147 Tdr.Ld.Ager og 1 Tdr.Ld.Eng.

Et Teglblænderi ved Kjærgaarden har i de sidste Aar (1878-79) produceret ca. 900.000 Stk. Drainør! Sognet danner en egen Kommune. Elsted Kirke tilhører Ejeren af Kjærgaard. Sognets Trængende har Andel i det Skaarupgaardske Legats Renter.

Man havde i et halvt hundrede Aar talt om at anlægge en Vej over Mosen. Efter Jernbanen var blevet anlagt, blev Tanken igen for Alvor taget op. Der skulle dog gaa endnu et halvt Aarhundrede inden man fik Vejlbj-Risskov interesseret. En Delegation blev sendt til København for at forelægge Projektet. Man fik fra Socialministeriet Tilsagn om Tilskud til Anlæggelsen, der var projekteret til at koste i alt Kr. 495.000.

Vejen, den nuværende Lystrupvej, skulde være færdig til Aflevering den 1. Juni 1939. At Vejarbejdet kom i gang skyldes ikke mindst de dygtige Mænd, der sad i Sogneraadet i den paagældende Periode. Særligt arbejdede Vejudvalgsformanden Murermester A. Jacobsen og Sogneraadsformanden Buttenschön for Sagen. Vejen blev taget i Brug til Tiden i 1939.

Hvilken Præstation det var, fatter man først lidt af, naar man ved, at den blev anlagt med Skovl, Spade, Trillebør og Mandekraft!

Vejen blev kørt godt til under 2. Verdenskrig af de tyske pansrede Køretøjer, der resulterede i, at Vejen forløb i Bølgeform. Vejens Betydning for Omraadets Vækst kom dog først til Udtryk i 1945 (efter Krigsafslutningen), men da gik det til Gengæld hurtigt. Den officielle Indvielse fandt faktisk først Sted ved Genaabningen, efter en tiltrængt Renovering, den 16. November 1996, paa Fællesrådet for Lystrup-Elsted-Elev's Foranledning.

I Aarene 1945-1957 byggedes i Lystrup 47 Beboelseshuse, en Fabrik og et stort Tømrerværksted. Af disse ligger 23 Huse og Tømrerværkstedet i den nye Bydel, ved den nye Vej Kildevangen, (efter Gaarden »Kildegaarden«).

(Her skiftes til ny retskrivning, der blev indført i 1949.)

I 1952 fremsendte sognerådet forslag til

»Byudviklingsudvalget for Aarhus og Omegn«, om »Byplan for Elsted Sogn«. En byplan der har ligget til grund for udviklingen i sognet. Udviklingsplanen omfattede også »Bygeomraadernes Anvendelse« med bestemmelser der faktisk stadig, i 1999 er gældende.

Under udarbejdelsen af byplanlægningen fremlagde man forslag om at forlænge Lystrupvej mod nord til Bendstrupvej og amtsvejen Randers-Grenå. En gentagelse af murermester A. Jacobsens forslag fra 1939. Der er dog endnu ikke taget stilling til denne idé.

»Amtsvejudvalget for Aarhus Amt« foreslog visse bestemmelser om sidevejsgang til Lystrupvej, motiveret med at vejen danner en slags udfaldsvej fra Århus, og derfor ikke måtte generes af tilkørselsveje! Det fik dog ingen praktisk betydning, idet der allerede var så mange overkørsler at begrænsninger ville få ringe virkning. Etableringen af G. A. L. Thorsens Fabrikker i Lystrup, i 1954, har haft stor betydning som vejviser til sognet for andre industrivirksomheder som har fået øjnene op for sognets gode beliggenhed i forhold til transportveje, arbejdskraft og marked. Efter 1957 er udviklingen fortsat i stigende tempo, foranlediget af de bedre forbindelsesveje der er etableret, og den stigende motorisering af befolkningen.

I 1961 blev alle veje i kommunen forsynet med navne og husene forsynet med numre. Med årets selvangivelse fulgte et kort over sognet med navnene på samtlige veje. Hovmarken, Møgelgårdsvej, Lystruplund, Hedeskovvej, Kildevangen, Lægårdsvej og Sønderkovvej, alle veje hvis navne relaterer til de gårde, hvis jorder de ligger på. Alle vejene ligger sådan at der er bekvem adgang til dem fra privatvejene.

Der er i dag (febr. 1999) takket være kløgtig fremsynethed fra myndighederne og Lystrup-Elsted-Elev Fællesråd, et velfunge-

rende vej og sti net i området. Sammen med planlagte veje og stier, vil området være velforsynet langt ude i fremtiden, idet der ved alle udvidelser tages godt hensyn til adgangsforholdene.

Til stor glæde for områdets befolkning, er der en tinglyst statut der foreskriver 10% grønne områder med udbygning af vort fortræffelige stisystem i alle nye udstyknin-ger. Et stisystem der til nu og i udbygget stand, danner en helhed med stor rekreativ

værdi for såvel beboerne som for gæster. Det er på nuværende tidspunkt svært at forudsige udviklingen, men byens endelige størrelse kan forudses og vil, i takt med udbygningen fordrø ændringer i infrastrukturen, såvel som i kommende lokalplaner.

Udarbejdet med bistand fra kilder i Lokalhistorisk Arkiv.

H. Hans Behnke (†2003)

